

3.- MUSIKA ETA DANTZA

SARRERA

Kanta eta dantza bizitzaren osagarriak dira. Herri batek bere jardunean, egunerokoan zein ospakuntza berezietan ere, integratu egiten ditu. Horregatik herri horren bizitzaren gora beherak ondo dastatu ahal izateko, laguntza paregabea dira. Gure helburua da eskola eta ikastoletatik ateratzen diren haur eta gazteek alor hau ere bereganatua izatea.

Euskal Herriko kulturaren ezaugarrietako bat musikak eta dantzak gure gizartean izandako garrantzia izan da. Herri kantek eta dantzek betidanik transmititu dituzte emozioak, sentimenduak eta gertakari pertsonalak eta sozialak. Hori dela eta, gure asmoa da kantak –alderdi bokal eta instrumentalean– eta dantzak ikaskuntzaren funtsezko atalak izaten jarraitzea. Teknika bokala edo instrumentala oinarritzkoa izango da konpetentzia hori garatzeko, horren erabilpen egokiak arazo muskularrak saihestu, ikaskuntza bokal eta instrumentala erraztu eta soinuaren edertasuna lortzeko aukera ematen baitu. Beste komunikazio era baten oinarria norberaren sormen lana izango da. Euskal dantzaren tradizio aberatsa ezagutzeak aukera emango du gorputz, musika eta dantza hezkuntza eta ezagutza sistema lantzeko; gainera, tradizio horrek eta molde akademikoko beste dantza tradizio batzuek –dantza klasikoak barne– zenbait eduki berdinak dituzte.

Horrez gain, oso kontuan izan behar dugu euskal konpositoreek musika kultuari egindako ekarpena; haien obrak emango ditugu aditzera grabaketan bidez, konposizioak aztertuz, egileei buruzko informazioa jasoz, garaiko gizarte eta artearekiko harremanak agerian jarriz eta musika mota honen entzuketaz gozaten irakatsiz.

Euskal gizartearen ezaugarrietako bat herritarrek musika eta dantza elkarrekin parte hartzeko agertu duen beharra eta interesa izan da. Musikaren eta dantzaren irakaskuntzan ohitura horri eustea interesatzen zaigu; izan ere, jarduera horrek iraganarekiko edo orainarekiko loturari eusteaz gain, zenbait musika konpetentzia garatu eta, horri esker, norbera hazteko beste konpetentzia batzuk ere garatzen ditu. Talde lana eginez gero, gure musika trebetasunak entzun eta sustatu behar ditugu, melodiarekin harmonizatzeko, tinbre egokia sortzeko, erritmo zehatz bati jarraitzeko eta emankizunaren bizitasuna kontrolatzeko. Dantza ikaskuntza taldean lantzeko, talde horretan integratzeko gaitasuna behar da, eta gizabanakoak bere interpretazioa eta espazioaren erabilpena gainerako taldekideekin koordinatu behar ditu, bere izaera eta estiloa galdu gabe.

Halaber, talde lana egiteko, partaidetza koordinatua eta isiltasuna behar dira. Taldekako musika lanaren bidez, besteen lana errespetatzea eta taldekideen izaeretara egokitzea sustatzen da. Izan ere, norberaren ezaugarrietatik abiatuta, portaera solidario eta gogoetatsuak erakutsi behar dira, taldeak aurrera egin dezan, dela berriazko konpetentziari dagokionez (kantuetan,

musika tresnen interpretazioan eta dantzan parte hartzea), dela konpetentzia orokorrean (elkarrekin bizitzen ikastea).

KONPETENTZIA OROKORRAK

Oinarrizko Hezkuntza amaitzerakoan, ikasleek, Musika eta Dantza arlo osoaren bidez, ondorengo konpetentziak garatuko dituzte. Euskal musika eta dantzaren inguruko konpetentziak osotasun honen borneyan lekutzen dira.

1.- Musika lanak aztertzea eta musika kodea deszifratzeko moduko ezagutza eta trebetasun musikaleko maila bat lortzea, musika nolabaiteko autonomiaz eta ziurtasunez irakurtzeko eta entzuteko.

2.- Musika hizkuntzaren bereizgarriari buruz hausnartzea, ezagutza hori gure ezaugarrien bitartez nola eskura dezakegun ikasteko eta horren bidez emozio estetikoa eta norberaren integrazioa lortzeko.

3.- Dantzan egin eta dantzak ikusten eta egiten gozatu, musika eta gorputz adierazpena uztartuz; hau da, gorputzaren mugimendua, espazioa eta denbora artikulatuz, norberaren nortasuna eta taldekidetasuna garatzeko.

4.- Dantzaren, ahotsaren eta musika tresnen bitartez komunikatzen ikastea, adierazpen baliabide bakoitzaren arauen arabera, sormenezko pentsaera garatzeko –prozesu kognitiboen eragilea–, eta komunikazio konpetentziak eskuratzeko –kultur ñabardura asko dituzte eta gizarte trebetasunak garatzeko suspergarri dira–.

5.- Musikaren eta dantzaren lanketak harmonia eta gozamen estetikoa eragiten dituela ulertzea (emozio sortzailea eta norbera hazteko lagungarria da, eta gizartean integratzeko balioak ditu), gizaki garen aldetik prestatzeko eta, hori eginez gero, gizartearen aurrerapenari eta ingurumenaren hobekuntzari laguntzeko.

6.- Entzuten, ikusten edota interpretatzen dugun edozein musika eta dantza adierazpen hobeto ulertzeko, historian zehar ematen eta eman diren musikaren eta dantzaren inguruko gertakari eta autoreei buruzko informazioa, modu kritiko eta aktibo batez, erabili.

EUSKAL CURRICULUM ESPEZIFIKOA

1. Musika hizkuntza

Konpetentzia espezifikoa	Ebaluazio irizpideak
<p>1. Zortziko eta ezpata-dantza konpasak ezagutu, ulertu eta erabiltzen jakin, berauen azalpena jasoz, bakoitzaren ezaugarriak bereiztuz eta praktikan arituz, bi konpas horiek barneratu ahal izateko eta, ondorioz, musika irakurketan eta sorkuntza saioetan erabili ahal izateko.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zortziko eta ezpata-dantza konpasak ezagutzen ditu. - Musika-irakurketaren hastapenak egoki erabiltzen ditu. - Abiadura egokia mantenduz irakurtzen du. - Konpas horietan idatzita dauden partiturak irakurtzen ditu. - Erritmo bi horiek belarriz bereizten ditu. - Zortziko eta ezpata-dantza konpasak erabiliz inprobisazioak egiten ditu. - Behar bezala azentuatzen ditu konpasak.
Kontzeptuak	
<ul style="list-style-type: none"> - Zortzikoa - Ezpata- dantza 	
Prozedurak eta jarrerak	
<ul style="list-style-type: none"> - Zortziko eta ezpata-dantza konpasak jasotzen dituzten partituren irakurketa. - Partituraren analisia, interpretazioari ekin baino lehen. - Musika-zatien entzuketa eta diskriminazioa, zeinetan hauetako konpas bat erabiltzen den beste konpas mota batzuen aldean. - Estrategia desberdinen erabilpena kontzeptuak bereganatzeko. - Zortziko eta ezpata-dantza ikasteko eta erabiltzeko interesa sortzea. - Konpas horietan idatzitako partituren bilaketa. - Konpas horien ibilbide historikoari buruzko informazioaren bilaketa. - Musika Artxiboren batera joatea. 	

2. Euskal abestiak

Konpetentzia espezifikoa	Ebaluazio irizpideak
<p>2. Euskal herri-kantak abestu era egokian, ahots- teknikaz baliatuz, doitasunez afinatuz, erritmoa zehazki erabiliz eta abestiak transmititzen duen mezuarekiko arretaz, euskal kantutegia ezagutzearren eta honen ezagutzaz gozatzeko, Euskal Herriko musika eta giza sustraiez jabetzeko, eta kanturako ahalmena, hala nola arretaren eta talde-lanaren baloreak garatzeko, musika-irizpide baten jabe eginez.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Abestiak, teknika egokia erabiliz interpretatzen ditu. - Afinazioa, une oro zaintzen du, erregistro komenigarria egokituz behar denean. - Hitzen ahoskera eta erritmoa uztartzen ditu. - Abestiaren mezua ulertuz abesten du. - Kantuarekiko interesa erakusten du, kantua kultura-adierazpen den aldetik. - Abestean, intentsitate, karakter eta abiaduraren ñabardurak modu egoki batean erabiltzen ditu. - Akzioa eta gogoeta orekatzen ditu.
Kontzeptuak	

- **Euskal kantutegiko abestiak:**

Antzinako abestietan, bizimodu tradizionalaren erakusgarri izatea hobetsi da. Beti ere oreka bat bilatu nahiz eskualdeen artean eta izan dituzten zabalpen eta arrakasta kontuan hartuz. Egile modernoagoak dituztenetan, kantagintza berrien ikur gertatu direnak jaso nahi izan dira, baita mugimendu horretan plazaratu diren gai eta ikuspuntu nagusiak ere. Bietan eguneko erabilgarritasuna ere kontuan hartuta: ahal den neurrian, gaurko pertsonen dibertimendurako eta adierazpen afektiborako egokiak direnei lehentasuna ematea alegia.

Haur abesti gutxi batzuk ere kokatu dira zerrendan, irizpide bereberei kasu eginez.

1. Agur, jaunak (eta andreak)!
2. Agur, Xiberua!
- 3.- Agur Euskal Herriari
4. Ai, zer plazerra!
5. Aita Jainkoak (Salamankara).
6. Aitormena.
7. Aitorren hizkuntz zaharra.
8. Aldapeko (Almute dantza).
9. Ama eta alaba.
10. Ameriketara joan nintzan.
11. Andre nobia.
12. Araban bagare.
13. Armen hartzera (Solferinoko itsua).
14. Astoa ikusi nuen.
15. Bakearen urzoa.
16. Begiztatua nuen (Euskaldun makila).
17. Behin edo behin.
18. Bizkaia maite.
19. Boga boga.
20. Donostiako hiru damatxo.
21. Egun da Santi Mamiña.
22. Eperra.
23. Erreginetan.
- 24.- Erribera
- 25.- Esaten dute (Nere senarra).
26. Euskal herriko mendiak.
27. Ez, ez dut nahi.
28. Furra furra.
29. Gazte gaztetatikan.
30. Gaztedi berria (Gu gira Euskadiko).
31. Gernikako Arbola.
32. Goizean argia hastean.
33. Goizean goizik.
34. Guk euskaraz.
35. Guretzat.
36. Haltzak ez du bihotzik.b
37. Hara non diran!
38. Hator, hator.
39. Haurrak ikas zazue.
40. Haurtxo txikia negarrez dago.
41. Ia gureak egin du.
42. Ikusi mendizaleak.
43. Ikusten duzu goizean.
44. Iruten ari nuzu.
45. Isil isilik.
- 46-Itsasoa laino dago.
47. Itsatsontzi baten.
48. Iturengo arotza.
49. Itziarren semea.
50. Izotz ondoko eguzki.

51. Jaun baruak.
52. Kakagaleaz nator.
53. Kontrapas.
54. Lau teilatu.
55. Loa, loa, txuntxulun berde.
56. Loreak udan.
57. Maite bat (Kontxesiri).
58. Maitea, non zira?
59. Maiteak galdegin zautan
- 60.- Maria Solt eta Kastero
61. Maritxu, nora zoaz?
62. Mendingo.
63. Mendizaleak.
64. Mutil koskor bat.
65. Nafarroa arragoa.
66. Nagusi jauna (Juana Bixenta Olabe).
67. Nere andrea.
68. Nere herriko neskatxa maite.
69. Neri deritzait Galtzaundi.
70. Nik baditut bortuetan (Oinazez).
71. Oi, Betleem!
72. Olentzero buru haundia.
73. Olentzero.
74. Ozaze Jaurgainean.
75. Paristik natorren.
76. Pasaiako herritik.
77. Pello Joxepe.
78. Pinto, Pinto.
79. Pipa hartuta.
80. Prima eijerra.
81. San Simon eta San Juda.
82. Santa Ageda.
83. Sarri sarri.
84. Triste bizi naiz eta.
85. Txantxibirin.
86. Txarmangarria.
87. Txori erresinola udan da kantari.
88. Txoria txori.
89. Txorietan buruzagi.
90. Txoriñoa kaiolan.
91. Txoriñoa, norat hoa?
92. Ume eder bat.
93. Uso zuria.
94. Xalbadorren heriotzean.
95. Xoxoak galdu mokoa.
96. Zazpi Euskal Herriek (Agur Euskal Herriari).
97. Zeruak eta lurrak (Markesaren alaba).
98. Zezenak dira.
99. Ziibilak esan naute (Nere amak baleki).
100. Zugana Manuela.

Prozedurak eta jarrerak

- Estilo desberdineko euskal abestien interpretazioa.
- Abestiaren prestakuntza egokia, alderdi kontextualeen (jatorrizko tokia, garaia, gaia), teknikoen eta estetikoaren ardura izanez.
- Testuaren ulertze eta ahozkatze zuzena, kontuan izanik abestiak lehengo gertaerak, ohiturak, eta mintzamoldeak erabil ditzakeela.
- Euskal kantuen grabaketan entzuketa eta honi buruzko hausnarketa.

- Talde-kantua sustatzea helburu duten ekintzen antolaketa.
- Kontzertuetara joatea.
- Euskal musikaren estilo desberdinetara ohitzea.
- Euskal musikaren diskografia ezagutzea.

Oharra: Abesti hauek ez lirateke besterik gabe ikasi behar. Irakasleak ahalegina egin beharko luke beraiekin doan lurrina ere haur eta gazteek beregana dezaten. Bakoitza, ahal den neurrian, zein eskualderekin lotzen den, zein garaitan sortu, zein egokieratan erabiltzen zen ere irakatsi beharko litzateke.

3.Euskal musikaren historia eta entzuketa

Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio irizpideak
<p>3. Euskal Herriko musika-konposatzaileen obra ezagutzea, herri-musika zein kultura, egilearen, estiloaren eta konposizioaren informaziorik behinenak lortuz, musika entzunez eta beronen egitura formala, dimentsio estetikoa eta komunikatiboa aztertuz, musika-tresnak bereiztuz beren soinu eta formarengatik, Euskal kultura hobeto ezagutzearren eta, ondorioz, honen gozamina areagotzeko.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Entzuketaren aurreazalpenean agertutako kontzeptuak bereganatzen eta erabiltzen ditu. - Obra baten oinarritzko ideiak ezagutzen eta adierazten ditu. - Egilearen zein interpretatzaileari buruzko datuak azaltzen ditu. - Bai forma eta bai soinuarengatik musika-tresnak ezagutzen ditu. - Musika-tresnak, zein bere familiakoekin sailkatzeko gai da. - Musika-estilo desberdinen funtzioaz jabetzen da eta honi buruz modu koherentean argudiatzen du. - Beharren arabera musika aukeratzeko eta erabiltzeko gai da.
Kontzeptuak	
<p>1.- Musika adierazpenak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Euska musikaren lehenengo aztarnak: Isturitze, Atxeta - Erdi Aroko musika adibideak. - Berpizkunde garaiko musika adibideak - Barroko garaiko musika adibideak - XIX. mendeko musika eta musikariak - XX. Mendeko musika eta musikariak - XX. Mendeko herri antzerki musikalak: pastoralak, maskadarak, gabonetako eta inauterietako errepresentazioak - XX. Mendeko euskal mugimendu musikalak: koralak, Ez dok hamairu, euskal rock erradikala, trikitixa berria, euskal pop, jazz. bandak, orkestrak... <p>2.- Musika tresna tradizionalak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perkusiozkoak, kolpatzekoak: txalaparta, tobera, atabala, danbolina, panderoa, musukitarra... - Haizezkoak: txistua, xirula, trikitixa, akordeoia, alboka, dultzaina... - Harizkoak: Ttun-Ttuna... 	
Prozedurak eta jarrerak	
<ul style="list-style-type: none"> - Entzundakoari, egileari, eta estiloari buruz informazioa jasotzea. - Musika entzuketak. 	

- Entzuketaren azalpena, garaiko beste arteekiko harremanetan.
- Entzuketan oinarrituta, eskemak egitea.
- Musika-tresna familien sailkapena.
- Arreta eta kontzentrazio jarrerak.
- Euskal Herriko musika talde, abesbatza eta orkestrarik adierazgarrienen ezagutza.
- Euskal musikaren grabaketen entzuketara.
- Euskal musikaren grabaketen bilaketa.

4. Musika-tresna

Konpetentzia espezifikoa	Ebaluazio irizpideak
<p>4. Euskal erreperitorioaren obrak ezagutu eta jo, teknika, espresioa eta musika-tresnari egokitzapena zainduz, aldi berean soinu-iturri desberdinak esperimentatuz, musika-tresnen parte hartzea aztertu eta ondorioak atereaz, musika-tresnaren bat autonomiaz erabili ahal izateko, sormena eta interpretaziorako tresna erabilgarri batez jabetzeko, garapen pertsonala lantzeko eta talde lanaren onurak ahalbidetzeko.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Jotzean, gorputz-jarrera egokia du. - Espresioa zaintzen du. - Jotzerakoan, musika-tresna egokia hautatzen du. - Taldearekin enpastatzen eta bere eskuhartze egoki neurtzen badaki. - Arreta gordetzen badaki eta itxaronaldiak joaldiekin behar bezala tartekatzen ditu. - Interpretazioa hobetzeko gogoia, ekinean adierazten du. - Bere iritzia egoki azaltzen du, errespetuz eta aurrera egiteko jarreraz.
Kontzeptuak	
<p>-Dantzarako obra instrumentalak:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Segura (goizeko kalejira). 2.Gora (biribilketa). 3.Elizondo (biribilketa). 4.Ultzama (fandangoa). 5.Itxaropena (fandangoa). 6.Andre Madalen (fandangoa). 7.Ai, Joxe! (arin arina). 8.Ai, mutilak! (arin arina). 9.Lantzeko zortzikoa (zortziko txikia). 10.Ai, Ixabel (zortziko txikia). 11.Zinta dantza/Gorulari dantzak (Gipuzkoa edo Bizkaiko eran). 12.Banangoa, binangoa, e.a. 13.Gabota/Godaleta (txirulaz aukeran). 14.Urdiain (jota). 15.Ingurutxo doinurik. 16. Erreberentzia edo kontrapasa. 17.Zurrume dantza. 18.Luzaideko lehen Bolant dantza eta Ostalerra muxikoa (txirulaz aukeran). 19.Zazpi jauzi (txirulaz aukeran). 20.Txulalai. 	
Prozedurak eta jarrerak	
<ul style="list-style-type: none"> - Euskal Herriko ahots-musika erreperitorioko obren interpretazioa musika-tresna batez. - Euskal Herriko musika instrumentalaren interpretazioa. 	

- Talde instrumentalak osatzea.
- Euskal Herriko musika-tresnen ezagutza eta erabilpena.
- Inprobisazio instrumentalaren bidez, erritmo eta melodiak sortzea.
- Musika-tresnaren arabera, sonoritatearen esperimantazioa.
- Jarrera irekia soinu-esperimantazioan.

5. Dantzak

Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio irizpideak
<p>5. Euskal Herriko dantzak ezagutu eta dantzatu, informazioa jasoz, irizpide tekniko eta estetikoak erabiliz, tradizioa eta sorkuntza orekatuz, baliabideak egokituz, kultura, gozamina, garapen pertsonala eta soziala lortzarren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Erritmoari eusten dio dantzatzean. - Arintasunez eta ziur mugitzen da. - Dantza egitean, teknika egokia erabiltzen du. - Dantza desberdinak bereizten ditu. - Dantzatzean, espazioa menperatzen du. - Dantzaren koreografiak interesa adierazten du. - Hobetzeko proposamenak azaltzen eta argudiatzen ditu.
Kontzeptuak	
<p>Herri dantzetan asko errito tankerakoak dira eta beste asko olgetarakoak (Batzuetan biak konbinatzen badira ere: <i>Zuberoako Maskarada</i> adibidez). Gehienak bigarren tankera honetakoak aukeratu dira Erritoen zentzua barneratzeko bakoitzak etxe ondokoa hobe duela iruditzen zaigu.</p> <p>...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biribilketa 2. Jolas dantzak: <i>Zapatain</i>, <i>Xan Petrike (Ipurdi dantza)</i>, <i>Esku-dantza</i>, <i>Mahai-gaineko</i>, <i>Katadera dantza</i>, <i>Almute dantza</i>... 3. Txulalai. 4. Zazpi jauzi. 5. <i>Arku dantza</i>, <i>makil-dantza</i>, <i>sagar-dantza</i>, <i>zinta-dantza</i>, <i>zahagi-dantza</i> 6. 3. Suelto dantzak: <i>fandango</i>, <i>arin arina</i>, <i>jota (trikitrixa)</i>,... 7. Suelto dantzak: <i>fandango</i>, <i>arin arina</i>, <i>jota (trikitrixa)</i>,... 8. <i>Lantzeko inauteria (Baztango zortzikoa)</i> 9. Muxikoak: <i>Hegi</i>, <i>Ostalerrak</i>... 10. <i>Bals-a</i>, <i>habanera</i>, <i>kontradantza</i>, <i>polka</i> (Herri dantzak diren heinean). 11. <i>Pasodoblea</i> (Herri dantza den heinean). 12. <i>Soka dantza</i> (<i>Ingurutxoak</i>, <i>Giza dantza</i>, <i>Larrain dantza</i>, nahi diren aldaerak aukeran): <i>Ohorezko Kontrapasa</i> edo <i>zortzikoa</i>. 	
Prozedurak eta jarrerak	
<ul style="list-style-type: none"> - Euskal dantzak dantzatzea. - Dantzaren koreografia-plangintza egitea. - Espazioaren antolaketa. - Dantzei, ohiturei eta jazkerei buruzko informazioaren ikerketa. - Euskal dantzak jasotzen dituzten ikus-materialak begizatzea. - Elkarlanaren eta hobekuntzaren aldeko jarrerak sustatzea. - Dantza emanaldiren batera joatea. 	